

KANCELARIA SENATU
BIURO ANALIZ I DOKUMENTACJI

Organy ochrony prawnej
w wybranych krajach Unii Europejskiej

OPRACOWANIA TEMATYCZNE

OT-598

MARZEC 2011

BIURO ANALIZ I DOKUMENTACJI
Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych

**Organy ochrony prawnej
w wybranych krajach Unii Europejskiej**

**OPRACOWANIA
TEMATYCZNE**

OT-598

Kancelaria Senatu
Marzec 2011

© Copyright by Kancelaria Senatu, Warszawa 2011

Biuro Analiz i Dokumentacji

Dyrektor – Agata Karwowska-Sokołowska – tel. 22 694 94 32, fax 22 694 94 28,
e-mail: sokolows@nw.senat.gov.pl

Wicedyrektor – Ewa Nawrocka – tel. 22 694 90 53,
e-mail: nawrocka@nw.senat.gov.pl

Zespół Analiz i Opracowań Tematycznych tel. 22 694 92 04, fax 22 694 94 28

Opracowanie graficzno-techniczne, druk i oprawa
Biuro Informatyki, Dział Edycji i Poligrafii

Artur Dragan
Danuta Małgorzata Korzeniowska
Andrzej Krasnowolski
Główni specjaliści
w Biurze Analiz i Dokumentacji

Organy ochrony prawnej w wybranych krajach Unii Europejskiej

Ochrona prawna to pojęcie używane na oznaczenie zorganizowanej i stałej działalności, której celem jest, w ujęciu przedmiotowym, ochrona porządku prawnego, zaś w ujęciu podmiotowym – ochrona indywidualnych praw podmiotowych obywatela. Ochrona o charakterze represyjnym dotyczy sytuacji, w której doszło do naruszenia prawa, natomiast ochrona o charakterze prewencyjnym stara się zapobiec naruszeniu prawa.

Organy ochrony prawnej można podzielić na następujące kategorie:

1. Organy rozstrzygające: organy sądowe i organy quasi-sądowe (np. samorządowe kolegia odwoławcze);
2. Organy kontroli legalności: prokuratura i inne organy kontroli, jak np. Najwyższa Izba Kontroli, Policja, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, organy kontroli skarbowej, Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji, Państwowa Inspekcja Pracy, Inspekcja Handlowa, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Straż Graniczna, Straż Miejska;
3. Organy pomocy prawnej: korporacje ochrony prawa (np. adwokatura, radcowie prawni, notariusze, komornicy), rzecznicy praw i wolności.

Przedstawiono poniżej zestawienie dotyczące umiejscowienia w porządkach prawnych wybranych krajów Unii Europejskiej niektórych organów ochrony prawnej: rzecznika praw obywatelskich, prokuratora generalnego i krajowych rad radiofonii i telewizji. Analiza przedstawionych informacji pozwala na stwierdzenie, że w krajach Unii Europejskiej nie można mówić o jednolitej zasadzie usytuowania i umocowania tych organów, a nawet o powszechnym ich występowaniu:

- a. różnice dotyczą prawnego umocowania tych organów: w konstytucji czy wyłącznie w ustawie;
- b. w pewnych państwach te same organy kontroli są scentralizowane na poziomie krajowym, w innych występują wyłącznie na szczeblu regionalnym, jak np. urząd rzecznika praw obywatelskich we Włoszech;
- c. zróżnicowanie dotyczy nawet charakteru danego organu: np. instytucja ombudsmana na Litwie nie jest organem monokratycznym, ale grupą urzędników parlamentarnych, podporządkowanych przewodniczącemu parlamentu;
- d. urząd rzecznika praw obywatelskich nie występuje w Niemczech.

Przedstawione w opracowaniu kompetencje poszczególnych organów ochrony prawnej w wybranych krajach UE, odpowiedników organów funkcjonujących w Polsce, nie wyczerpują prawdopodobnie wszystkich kompetencji im przypisanych na mocy odpowiednich ustaw,

do których dostęp w wielu przypadkach był niemożliwy (brak tłumaczeń na języki: angielski, francuski, niemiecki).

W tabeli przedstawiono umocowanie prawne wybranych organów ochrony prawnej w kilku krajach UE.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Czechy

Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich, zwanego w języku czeskim *Veřejný ochránce práv*, został utworzony w 1999 roku na podstawie ustawy nr 349/1999 o rzeczniku praw obywatelskich. Urząd ten nie ma konstytucyjnego umocowania. Rzecznik jest wybierany przez Izbę Poselską Parlamentu na 6-letnią kadencję spośród czterech kandydatów, po dwóch przedstawionych przez Prezydenta i przez Senat. Pierwszy rzecznik Otakar Motejl, sprawował funkcję w latach 2000–2010. Obecny rzecznik, Pavel Varvařovský, sprawuje funkcję od 13 września 2010 roku. Zgodnie z ustawą, podstawowymi zadaniami czeskiego ombudsmana są :

- a. ochrona ludzi przed władzami i instytucjami, jeżeli ich zachowania są sprzeczne z prawem, nie odpowiadają zasadom demokratycznego państwa prawa i zasadom dobrej administracji;
- b. rozpatrywanie skarg na bezczynność władz i instytucji;
- c. prowadzenie inspekcji w miejscach, w których przebywają osoby mające ograniczoną wolność, w celu kontroli przestrzegania ich praw;
- d. podejmowanie działań na rzecz równego traktowania obywateli i ochrony ich przed dyskryminacją.

Źródła:

1. <http://www.ochrance.cz/>,
2. http://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/VOP/zakon_VOP.pdf.

Finlandia

Zgodnie z art. 109 Konstytucji Finlandii (Rozdział 10 – Przestrzeganie praworządności), Parlamentarny Ombudsman (*Eduskunnan oikeusasiamies*) czuwa, aby sądy i inne organy władzy oraz urzędnicy i pracownicy publiczni, a także inne osoby wykonujące funkcje publiczne, przestrzegały prawa i wypełniały swoje obowiązki. Nadzoruje przestrzeganie konstytucyjnych wolności i praw, a także praw człowieka.

Parlamentarny Ombudsman (PO) jest wybierany przez Parlament na okres czterech lat. Parlament wybiera również 2 jego zastępców, wyróżniających się wiedzą prawniczą.

Szczegółowe przepisy dotyczące funkcjonowania Parlamentarnego Ombudsmiana reguluje ustawa: *Parliamentary Ombudsman Act(197/2002)*.

Każdy kto uważa, że określony podmiot działał niezgodnie z prawem lub zaniedbywał swoje obowiązki, może złożyć skargę do PO w kwestiach leżących w zakresie jego kompetencji. Skarga jest rozpatrywana przez Ombudsmana, jeśli istnieje uzasadnione podejrzenie, że dany podmiot rzeczywiście działał niezgodnie z prawem lub zaniedbywał obowiązki. Ombudsman nie bada skargi dotyczącej spraw przedawnionych (powyżej 5 lat), poza uzasadnionymi przypadkami.

Zgodnie z przepisami ustawy (*Parliamentary Ombudsman Act*), Ombudsman przeprowadza kontrole w urzędach i instytucjach publicznych, inspekcje w więzieniach i innych instytucjach zamkniętych oraz w różnych jednostkach Sił Zbrojnych i fińskich kontyngentach pokojowych. Ombudsman ma prawo dostępu do wszystkich pomieszczeń i systemów informacji publicznej urzędów i instytucji, jak również prawo do poufnych rozmów z pracownikami urzędów, instytucji, a także z więźniami.

Parlamentarny Ombudsman może zażądać przeprowadzenia dochodzenia przez policję na mocy przepisów *ustawy o Policji (493/1995)* lub postępowania przygotowawczego, o którym mowa w *ustawie o postępowaniu przygotowawczym (449/1987)*.

PO może udzielić naganę danemu podmiotowi, jeśli uzna, że działał on niezgodnie z prawem lub zaniedbywał obowiązki, a zarzuty nie kwalifikują się do sprawy karnej lub postępowania dyscyplinarnego.

W ramach swoich kompetencji PO może wydać zalecenie właściwemu organowi w sprawie naprawienia błędu i usunięcia braków. Może również zwrócić uwagę rządowi lub innemu organowi władzy, odpowiedzialnemu za wady i błędy w legislacji lub w obowiązującym prawie, a także formułować zalecenia dotyczące usunięcia tych wad.

Parlamentarny Ombudsman przedstawia Parlamentowi roczne sprawozdanie ze swojej działalności, stanu wymiaru sprawiedliwości, administracji publicznej, z wykonania zadań publicznych, jak również stwierdzonych wad w przepisach, ze szczególnym uwzględnieniem realizacji przestrzegania podstawowych praw człowieka.

W związku ze złożeniem sprawozdania, PO może formułować zalecenia dla Parlamentu dotyczące zniesienia wad w ustawodawstwie.

Parlamentarny Ombudsman otrzymuje wynagrodzenie według zasad obowiązujących przy wynagradzaniu Ministra Sprawiedliwości, a zastępcy PO na zasadach obowiązujących przy wynagradzaniu zastępcy Ministra Sprawiedliwości.

W Finlandii funkcjonuje również Kanclerz Sprawiedliwości (*Justitiekanslersämbetet*) – organ rządowy, umocowany w rozdziale 10 Konstytucji Finlandii (Przestrzeganie praworządności – §108), oraz działający na podstawie ustawy *Act on Chancellor of Justice*.

Funkcje Kanclerza Sprawiedliwości oraz Parlamentarnego Ombudsmana pokrywają się częściowo. Podział obowiązków pomiędzy Kanclerzem Sprawiedliwości a Parlamentarnym Ombudsmanem określa ustawa, nie ograniczając uprawnień obu organów w nadzorowaniu przestrzegania prawa. Kanclerz Sprawiedliwości nadzoruje zgodność z prawem działań ministrów w rządzie i urzędników państwowych. Monitoruje on również realizację przestrzegania podstawowych praw i wolności oraz praw człowieka.

Kanclerz Sprawiedliwości przedstawia na życzenie prezydenta, Rady Państwa oraz ministrów informacje i opinie w kwestiach prawnych. Podobnie jak Parlamentarny Ombudsman przedstawia on Parlamentowi raz w roku sprawozdanie z wykonania obowiązków i ocenę stanu przestrzegania prawa. Biuro Kanclerza Sprawiedliwości (*Office of the Chancellor of Justice – Oikeuskanslerinvirasto – Justitiekanslersämbetet*) współpracuje z rządem.

Źródła:

1. *Konstytucja Finlandii z 1999 roku, Wyd. Sejmowe, 2003,*
2. *Parliamentary Ombudsman Act (197/2002).*

Francja

Mediator Republiki (*Médiateur de la République*), francuski Rzecznik Praw Obywatelskich, jest organem niezależnym, utworzonym na mocy ustawy z 3 stycznia 1973 roku. Od momentu powstania instytucja Mediatora ma na celu poprawę stosunków pomiędzy obywatelem a administracją. Mediator we Francji zajmuje wyjątkową pozycję we francuskim porządku prawnym.

Jest mianowany na mocy dekretu prezydenta Republiki, przyjętego przez Radę Ministrów, na okres 6 lat. Jego mandat jest nieodnawialny; chroni go zasada nieusuwalności. Korzysta z immunitetu od jurysdykcji, identycznego z immunitetem parlamentarnym. Nie może być ścigany ani sądzony za wypowiedzane opinie i działania związane z wykonywaniem swojej funkcji.

Mediator nie może pełnić funkcji pochodzącej z wyboru; zachowuje jednak prawo do wykonywania dwóch mandatów lokalnych – członka Rady Głównej i Rady Miejskiej, jeśli zajmował te funkcje przed nominacją na Mediatora Republiki. Jest to wyjątek w zasadzie niepołączalności stanowisk. Ponieważ jednym z podstawowych obowiązków Mediatora jest zbliżenie administracji do obywatela, powinien mieć możliwość bezpośredniego kontaktu z obywatelami i jego codziennymi problemami.

Mediator nie otrzymuje instrukcji od żadnej władzy – ani rząd, ani administracja nie może nań wywierać presji.

Budżet Mediatora, po jego wykonaniu, podlega kontroli Trybunału Obrachunkowego,

Mediator jest reprezentowany w terenie przez swoich przedstawicieli (*délégués*) – obecnie około 300 osób, którzy mają wiele uprawnień, w tym do interwencji. Jeśli przedstawiciel Mediatora nie może rozwiązać problemu, pomaga w przygotowaniu dokumentacji do przedłożenia Mediatorowi, zawsze za pośrednictwem deputowanego lub senatora.

Delegaci pełnią stałe dyżury w prefekturach i podprefekturach policji lub w sądach, gdzie przyjmują obywateli na ich życzenie.

Mediator sprawuje jurysdykcję w sprawach relacji pomiędzy władzami a ich wyborcami. Przed skierowaniem sprawy do Mediatora, obywatel ma obowiązek zwrócenia się do zainteresowanych władz, żądając wyjaśnienia lub zgłaszając sprzeciw w stosunku do decyzji. Obywatel nie kieruje sprawy bezpośrednio do Mediatora, lecz za pośrednictwem posła. Często również delegaci Mediatora mogą bezpośrednio i szybko rozwiązać szereg problemów.

Istnieją przypadki, w których Mediator nie może interweniować. Są to m.in.: spory pomiędzy osobami fizycznymi, konflikty w sprawach podległości lub dyscyplinarnych pomiędzy organami administracji i ich urzędnikami.

W ramach utrzymywania ścisłej współpracy z partnerami zagranicznymi, szczególnie w Europie oraz z mediatorami krajów frankofońskich, *Médiateur de la République* bierze udział w pracach Krajowej Komisji Konsultacyjnej ds. Praw Człowieka (CNCDH) i wyspecjalizowanych organach Rady Europy i ONZ.

Źródła:

1. <http://www.mediateur-republique.fr/>
2. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_fra_pl.htm

Hiszpania

Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich, nazwanego obrońcą Ludu (*Defensor del Pueblo*), jest umocowany w Konstytucji na mocy przepisów art. 54, umieszczonego w rozdziale 4, poświęconego gwarancjom wolności i praw podstawowych. Wypełnieniem tej dyspozycji Konstytucji jest ustawa nr 3/1981 z 6 kwietnia 1981 r. Zgodnie z ustawą, Rzecznik wybierany jest na kadencję 5-letnią przez Kongres Deputowanych (*Congreso de los Diputados*), gdzie kandydatura musi uzyskać większość 3/5, a następnie zostać zatwierdzona przez Senat tą samą większością głosów. Głównym zadaniem obrońcy Ludu jest rozpatrywanie skarg obywateli na funkcjonowanie aparatu administracyjnego.

Źródła:

1. *Konstytucja Hiszpanii, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2008,*
2. <http://www.defensordelpueblo.es/>.

Holandia

Zgodnie z artykułem 78A konstytucji Królestwa Niderlandów Ombudsman (*Nationale ombudsman*) bada, na wniosek lub z własnej inicjatywy, działalność organów administracyjnych państwa oraz innych władz publicznych wskazanych w ustawie o krajowym Ombudsma-

nie (*Wet Nationale Ombudsman*). Ombudsman i jego zastępca są powoływani przez Drugą Izbę Stanów Generalnych (*Tweede Kammer*), na określoną ustawowo 6-letnią kadencję. Są odwoływani na własną prośbę lub po osiągnięciu wieku określonego w ustawie. W przypadkach wskazanych w ustawie mogą zostać zawieszani lub odwołani przez Drugą Izbę Stanów Generalnych. Ustawa określa uprawnienia i tryb działania Ombudsmana.

Jego głównym zadaniem jest pomoc obywatelom w rozwiązywaniu problemów w kontaktach z administracją. Obywatel niezadowolony z pracy określonej jednostki administracji, w pierwszej kolejności składa skargę w tej jednostce. W przypadku braku porozumienia na tym szczeblu, może zaangażować w rozwiązanie swojej sprawy Ombudsmana.

Działalność Ombudsmana dotyczy całej administracji rządowej: ministerstw i jednostek im podległych, urzędów administracji państwowej, prowincji i gmin, a także policji i administracji wodnej. Skargi składane do Ombudsmana mogą dotyczyć wyłącznie działań tych jednostek. Rozpatrywanie skarg dotyczących polityki rządu i treści ustaw nie leży w jego kompetencjach. W sytuacjach, w których Ombudsman uzna to za właściwe, może wszczynać śledztwa. Prawo nakazuje wszystkim jednostkom państwowym współpracę z Ombudsmanem. Ma on nawet prawo spowodować doprowadzenie świadka z domu, aby wziął udział w czynnościach śledczych. Decyzje, zalecenia i raporty Ombudsmana nie mają mocy prawnej.

Źródła:

1. *Konstytucja Holandii, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003,*
2. <http://www.nationaleombudsman.nl> .

Litwa

Rzecznicy praw obywatelskich, zwani na Litwie kontrolerami Sejmu (*Seimo kontrolierius*), zgodnie z art. 73 Konstytucji zajmują się badaniem skarg obywateli na nadużycia władzy oraz na przejawy biurokratyzmu urzędników państwowych i samorządowych, z wyjątkiem sędziów. Kształt Urzędu Kontrolerów Sejmu określiła ustawa o sejmowych kontrolerach z 11 stycznia 1994 r., która weszła w życie 24 marca 1994 r. Zgodnie z nią Przewodniczący Sejmu powoływał po pięć osób na 4-letnie kadencje: w przeciwieństwie do większości innych państw Unii Europejskich urząd rzecznika na Litwie nie jest urzędem monokratycznym.

Po raz pierwszy powołani oni zostali 8 grudnia 1994 roku. Mają oni prawo przedstawiać sądowi wnioski o zwolnienie winnych z zajmowanych stanowisk. Biuro Kontrolerów Sejmu rozpoczęło działalność 31 marca 1995 roku. Uprawnienia kontrolerów Sejmu określa obecnie ustawa z 3 grudnia 1998 r. (nr VIII-950) o kontrolerach Sejmu. Nowelizacja ustawy z 21 stycznia 2010 zredukowała liczbę kontrolerów Sejmu z pięciu do dwóch.

Źródła:

1. *Konstytucja Litwy, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2006,*
2. <http://www.lrski.lt/> .

Łotwa

Ombudsman Republiki Łotwy (*Latvijas Republikas Tiesībsargs*) jest urzędnikiem wybranym przez parlament Łotwy na pięcioletnią kadencję. Obejmuje swój urząd po złożeniu przysięgi. Kandydat na Ombudsmana musi być obywatelem Łotwy, mieć ukończone 30 lat, nienaganną reputację, wykształcenie wyższe, doświadczenie w pracach dotyczących ochrony prawa, prawo dostępu do tajemnic państwowych.

Głównym celem działania Ombudsmana jest ochrona praw człowieka oraz promocja zasad dobrej administracji. Ombudsman jest niezależny w swoich działaniach, określonych w ustawie o Ombudsmanie (*Tiesībsarga likums*). Żadna osoba ani instytucja nie ma prawa wpływać na pracę Ombudsmana.

Ombudsman podejmuje działania w celu ochrony praw i interesu prawnego obywatela w sytuacji, gdy państwo lub urzędy administracji łamią prawa człowieka zawarte w Konstytucji lub obowiązujących międzynarodowych dokumentach dotyczących praw człowieka. Do zakresu działań Ombudsmana należy także kontrola przestrzegania zasady równego traktowania i zapobieganie dyskryminacji, przy czym skargi związane z tymi zagadnieniami mogą dotyczyć nie tylko działań administracji państwowej lub samorządowej, lecz również osób prywatnych i jednostek prawnych. W przypadku stwierdzenia złamania zasady równego traktowania Ombudsman ma prawo przygotować pozew sądowy w imieniu poszkodowanej osoby i reprezentowania jej w sprawach cywilnych przed sądem.

Jednym z istotnych zadań Ombudsmana jest ocena i promocja dobrych praktyk administracji państwowej. Zajmuje się on również wykrywaniem w przepisach prawnych i ich stosowaniu braków związanych z przestrzeganiem praw człowieka i działaniami na rzecz ich eliminacji. W tym celu Ombudsman przedstawia swoje raporty Parlamentowi, Prezydentowi, Radzie Ministrów, urzędowi państwowemu oraz organizacjom międzynarodowym. Ma także prawo skierować sprawę do Sądu Konstytucyjnego, jeśli odpowiedzialna za poprawę wskazanego błędu instytucja nie usunęła go w określonym terminie.

Raz w roku Ombudsman przygotowuje pisemne sprawozdanie z działalności swojego biura, w którym omawia stan przestrzegania praw człowieka oraz działalność administracji pod kątem zakresu swoich kompetencji.

Źródła:

1. *Konstytucja Lotwy, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2001,*
2. <http://www.tiesibsargs.lv/eng/>.

Niemcy

W Niemczech nie ma urzędu Ombudsmana. Jego rolę pełni Komisja Petycji Bundestagu. Art. 17 niemieckiej Ustawy Zasadniczej (UZ) zapewnia każdemu prawo do zwracania się indywidualnie lub zbiorowo z pisemnymi prośbami lub zażaleniami do właściwych organów i do przedstawicielstwa narodu. Art. 45c UZ stanowi: „Bundestag powołuje Komisję Petycji, do której obowiązków należy rozpatrywanie petycji i zażaleń kierowanych do Bundestagu zgodnie z art. 17 UZ”.

Ustawa o kompetencjach Komisji Petycji Bundestagu (Gesetz über die Befugnisse des Petitionsausschusses des Deutschen Bundestages) zobowiązuje rząd niemiecki oraz wszystkie urzędy Federacji do udostępnienia Komisji Petycji akt, udzielania jej informacji i umożliwienia wstępu na teren tych urzędów. To samo dotyczy wszystkich spółek, instytucji i fundacji podlegających nadzorowi rządu federalnego. Komisja Petycji może organizować przesłuchania petentów, świadków i rzeczoznawców.

Komisja Petycji ma obowiązek powiadomić ministra federalnego odpowiedzialnego za dany obszar merytoryczny o podjęciu prac nad petycją. Komisja Petycji sporządza miesięczne informacje. Roczne raporty ze swych prac przedstawia Bundestagowi. Komisja Petycji informuje petenta o podjętej decyzji wraz z jej uzasadnieniem.

Źródła:

1. *Konstytucja Niemiec, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2008,*
2. <http://www.bundestag.de/dasparlament/2009/08/Innenpolitik/23608522.html>.

Szwecja

Rzecznik Sprawiedliwości (*Justitieombudsman*), znany pod oficjalną nazwą Parlamentarnego Ombudsmana, jest wybierany przez parlament. Jest organem konstytucyjnym. Konstytucja Szwecji już w roku 1809 zawarła przepisy o Rzeczniku Praw Obywatelskich.

Szczegółowe przepisy dotyczące funkcjonowania Parlamentarnego Ombudsmana znajdują się w art. 11 Aktu o Riksdagu (*Riksdag Act*¹), zgodnie z którym, Riksdag wybiera Ombudsmanów na mocy *Aktu o formie rządu*, Rozdział 12 – System kontroli (art. 6) do sprawowania nadzoru nad stosowaniem ustaw i innych przepisów w zakresie działalności publicznej. Parlament wybiera czterech Ombudsmanów na okres czterech lat, z których jeden jest głównym Parlamentarnym Ombudsmanem – szefem Ombudsmanów, pełniącym funkcję dyrektora administracyjnego, określającego główne kierunki działań Ombudsmanów. Riksdag może wybrać dodatkowo jednego lub więcej zastępców na okres dwóch lat. Zastępcą Ombudsmana jest osoba, która w przeszłości pełniła funkcję Parlamentarnego Ombudsmana. Parlamentarny Ombudsman i jego zastępcy są wybierani indywidualnie. Procedurę wyboru rzeczników w głosowaniu tajnym opisuje art. 1 ust. 2 ustawy.

Riksdag może, na wniosek Komisji Konstytucyjnej, usunąć z urzędu Ombudsmana przed zakończeniem kadencji, jeśli utracił on zaufanie parlamentu. Komisja Konstytucyjna współpracuje z Ombudsmanem w zakresie opracowania trybu i zasad funkcjonowania Ombudsmana oraz innych spraw o charakterze organizacyjnym, z własnej inicjatywy lub na wniosek jednego z parlamentarnych ombudsmanów.

Wybory Parlamentarnego Ombudsmana i jego zastępców przygotowuje Komisja Konstytucyjna. W przypadku wycofania się Ombudsmana przed upływem kadencji, parlament wybiera niezwłocznie jego następcę na okres czterech lat.

Każdy Ombudsman odpowiada bezpośrednio za swoje działanie przed Riksdagiem. Roczny Raport, będący jedną z oficjalnych publikacji Riksdagu, jest przedkładany Komisji Konstytucyjnej, która przygotowuje swój własny raport na piśmie i powiadamia o nim Riksdag.

Ombudsman może uczestniczyć w posiedzeniach Riksdagu, ma prawo dostępu do dokumentów oraz protokołów sądowych. Ombudsmani odwiedzają sądy i instytucje publiczne w celu skontrolowania ich funkcjonowania. Na żądanie Ombudsmana sąd, organy zarządzające, urzędnicy państwowi i lokalni muszą udostępnić informacje i złożyć wyjaśnienia.

Ombudsman posiada uprawnienia i możliwości zastosowania sankcji, gdy w trakcie dochodzenia uzna, że władze publiczne lub urzędnik błędnie zastosował prawo.

W najbardziej ekstremalnych sytuacjach Ombudsman może działać jako specjalny prokurator i oskarżyć urzędnika o wykroczenie lub nieprawidłowości. Zdarza się to bardzo rzadko, ale sama świadomość tej możliwości znaczy wiele dla autorytetu Ombudsmanów.

Ombudsmani mają również prawo do wszczęcia postępowań dyscyplinarnych wobec urzędnika za popełnione wykroczenia. Najczęstszym wynikiem takiego postępowania jest jednak krytyczna opinia Ombudsmana lub konkretne zalecenie. Opinia Ombudsmana nie jest prawnie wiążąca. Urząd Ombudsmana jest politycznie neutralny. Szwedzki rząd nie może ingerować w pracę Ombudsmanów.

Każdy, kto uważa, że został źle lub niesprawiedliwie potraktowany przez przedstawiciela władzy publicznej lub urzędnika zatrudnionego w służbie publicznej bądź w jednostce władzy lokalnej, może złożyć skargę do Ombudsmana. Przy składaniu skargi nie obowiązuje więc ani kryterium wieku, ani wymóg bycia obywatelem Szwecji.

Źródła:

1. <http://www.riksdagen.se/>,
2. <http://www.jo.se/Page.aspx>.

¹ Konstytucja Szwecji – nie jest jednolitym aktem prawnym. W jej skład wchodzi oddzielne dokumenty: Akt o sukcesji tronu z 1810 r., Ustawa o wolności prasy z 1949 r., (oparta na Tryckfrihetsförordningen (Wolność prasy) z 1766 r.), Akt o formie rządu z 1974, Podstawowe Prawo Swobody Wyrazu z 1991 r. Akt o Riksdagu ma niższą rangę, niż wymienione wyżej akty.

Włochy

We Włoszech nie ma urzędu krajowego rzecznika praw obywatelskich. Istnieją natomiast regionalni rzecznicy praw obywatelskich. Regionalny Rzecznik Praw Obywatelskich dla regionu Wenecji Euganejskiej (region Veneto) koordynuje działalność regionalnych rzeczników we Włoszech. Funkcję rzecznika praw obywatelskich spełnia częściowo Rada Stanu (Il Consiglio di Stato), która zgodnie z art. 100 i art. 103 Konstytucji (rozdz. III – Organa pomocnicze”, rozdz. IV – Sądownictwo) ma za zadanie m. in. kontrolę przestrzegania zasady sprawiedliwości w działaniu administracji. Rada Stanu ma konstytucyjnie zapewnioną niezależność od rządu.

Źródła:

1. *Konstytucja Włoch, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2004,*
2. http://www.consiglioregionale.piemonte.it/organismi/dif_civico/index.htm .
3. <http://www.giustizia-amministrativa.it/iper/1018-1950.htm>
4. http://it.wikipedia.org/wiki/Difensore_civico .

PROKURATOR GENERALNY

Czechy

Generalny Oskarżyciel Publiczny Republiki Czeskiej, *Nejvyšší Štatní Zastupitelství*, (nazwa obowiązująca od 1993 roku, poprzednio urzędnik ten zwany był prokuratorem), umocowany jest w Konstytucji w rozdziale III, poświęconym władzy wykonawczej. Artykuł 80 Konstytucji przesądza, że Generalny Oskarżyciel Publiczny reprezentuje oskarżenie publiczne w postępowaniu karnym; wykonuje także inne zadania, jeśli ustawa tak stanowi. Pozycję i kompetencje oskarżyciela publicznego określa ustawa nr 283/1993. Prokuratora generalnego powołuje i odwołuje Minister Sprawiedliwości.

Źródła:

1. *Konstytucja Republiki Czeskiej, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1994,*
2. <https://e-justice.europa.eu/> .

Finlandia

Zgodnie z Konstytucją Finlandii, Prokurator Generalny (*Valtakunnansyyttäjä*) jest najwyższym rangą prokuratorem i stoi na czele prokuratury.

Mianuje go prezydent. Jako szef prokuratury, Prokurator Generalny zarządza i nadzoruje jej działania i pracę, poprzez m.in. wydawanie prokuratorom ogólnych instrukcji i wytycznych. Mianuje prokuratorów, bierze udział w sporządzaniu aktów prawnych odnoszących się do prokuratorów, reprezentuje ich w Sadzie Najwyższym. On także powołuje prokuratorów rejonowych (*kihlakunnansyyttäjä*), którzy są lokalnymi organami ścigania w Finlandii.

Działa również jako prokurator w Trybunale Stanu (*High Court of Impeachment*), jeśli Parlament zdecyduje o postawieniu w stan oskarżenia prezydenta Finlandii lub członka fińskiej Rady Państwa. Niektóre z obowiązków Prokuratora Generalnego są przypisane jego zastępcy.

Prokurator Generalny jest niezależny w wykonywaniu swoich zadań, również od rządu i Ministerstwa Sprawiedliwości. Jednak to Ministerstwo Sprawiedliwości decyduje o środkach finansowych na funkcjonowanie prokuratury.

Prokuratorzy w Finlandii działają na dwóch szczeblach. Prokuratura składa się z Urzędu Prokuratora Generalnego w Helsinkach i lokalnych jednostek prokuratury we wszystkich 90 okręgach w Finlandii. Urząd funkcjonuje jako centralny organ administracji dla prokuratury.

Do stałych zadań prokuratorskich Urząd Prokuratora Generalnego zatrudnia trzynastu prokuratorów, których jurysdykcja obejmuje cały kraj.

Prokuratorzy podejmują decyzje o wniesieniu oskarżenia na podstawie wstępnego śledztwa przeprowadzonego przez policję; do ich obowiązków należy również wstępna ocena i ocena dostępnych dowodów.

Źródła:

1. <http://www.vksv.oikeus.fi/text/en/Etusivu/Valtakunnansyyttaja>
2. http://www.ask.com/wiki/Law_of_Finland?qsrc=3044
3. <http://www.om.fi/en/Etusivu/Julkaisut/Esitteet/TheJudicialSystemofFinland/pagename/esite/Tulosta>

Francja

We Francji prokuratorzy generalni, których jest około trzydziestu, stoją na czele Prokuratury Sądu Apelacyjnego lub Sądu Kasacyjnego. Stoją w hierarchii wyżej od prokuratorów Republiki (*procureurs de la République*). Stanowisko prokuratora generalnego (*Procureur général*) jest nieporównywalne np. z Prokuratorem Generalnym w Stanach Zjednoczonych, gdzie jest on jednocześnie Ministrem Sprawiedliwości, ani z Prokuratorem Generalnym w Polsce.

Francuscy prokuratorzy generalni są mianowani na mocy dekretów Rady Ministrów (art. 1 Rozporządzenia 58–1136 z 28 listopada 1958 roku, będącego aktem wykonawczym do ustawy dotyczącej nominacji cywilnych i wojskowych urzędników państwowych). Dekrety te podpisuje Prezydent Republiki, kontrasygnuje właściwy minister, w tym przypadku – Minister Sprawiedliwości. Mianowanie prokuratorów generalnych nie wymaga opinii Najwyższej Rady Sądownictwa, chociaż taka opinia jest wymagana do mianowania innych członków prokuratury.

Prokuratorzy generalni są urzędnikami wymiaru sprawiedliwości przy Sądzie Apelacyjnym, Sądzie Kasacyjnym lub Trybunale Obrachunkowym. W przypadku sądów apelacyjnych, stanowisko to odnosi się do urzędnika wymiaru sprawiedliwości, który kieruje ściganiem lub oskarżeniem z urzędu, w przeciwieństwie do członków składu orzekającego.

Prokuratorzy generalni przy sądach apelacyjnych są organami nadzoru prokuratorów Republiki, których działania koordynują.

Te dwie grupy tworzą Prokuraturę, podlegającą instrukcjom Dyrekcji ds. spraw karnych i spraw łaski oraz Kancelarii (Ministerstwa Sprawiedliwości).

Prokurator generalny jest niezależny od Strażnika pieczęci (Ministra Sprawiedliwości). Prokurator generalny sprawuje również funkcję prokuratora państwowego w Trybunale Stanu, gdzie towarzyszą mu pierwszy zastępca prokuratora generalnego i dwóch innych zastępców prokuratora generalnego.

Biuro Prokuratora Generalnego kierowane jest przez jednego z prokuratorów generalnych, posiadającego dwóch zastępców (*premier avocat général*). Ponadto prokurator generalny jest wspierany przez grupę około 22 „advokatów generalnych” (*avocats généraux*), 2 asystentów oraz 12 tzw. słuchaczy (*auditeurs*). Ich zadaniem jako urzędników sądowych jest zaprezentowanie sprawy przed sądem oraz pomoc w prowadzonym postępowaniu (np. poprzez odpowiadanie na pytania sądu lub wydawanie opinii itp.).

Źródła:

1. <http://www.legifrance.gouv.fr/> ,
2. http://lannuaire.service-public.fr/services_nationaux/juridiction_169446.html .

Hiszpania

Prokurator Generalny (*El Fiscal General del Estado*) jest umocowany w Konstytucji na mocy przepisów artykułu 124, znajdującego się w Rozdziale VI, poświęconym władzy sądow-

nicznej. Prokuratura jest organem o znaczeniu konstytucyjnym, z własną osobowością prawną, a Prokurator Generalny powoływany jest przez Króla na wniosek rządu, po konsultacji z Najwyższą Radą Sądowniczą (*el Consejo General del Poder Judicial*). Prokurator Generalny stoi na czele Urzędu Prokuratura Publicznego (El Ministerio Fiscal), działającego na podstawie Statutu Organicznego Urzędu Prokuratora (*el Estatuto Orgánico del Ministerio Fiscal*), opracowanego zgodnie z ustawą 50/81 z 30 grudnia 1981 r., zmienioną ustawą 24/2007 z 9 października 2007 r., która dostosowywała organizację prokuratury do organizacji administracyjno–terytorialnej.

Źródła:

1. <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/hiszpania2008.html> ,
2. http://www.fiscal.es/cs/Satellite?cid=1240559967365&language=es&pagename=PFiscal/Page/FGE_home ,
3. <https://e-justice.europa.eu/> .

Holandia

Zgodnie z art. 117 Konstytucji Holandii, Prokurator Generalny przy Sądzie Najwyższym powoływany jest dożywotnio dekretem królewskim. Biuro Prokuratora Generalnego przy Sądzie Najwyższym jest organem doradzającym Sądowi Najwyższemu w kwestii sposobu prowadzenia spraw. W Biurze tym pracuje kilku prokuratorów generalnych. Każdy z nich może zostać odwołany na własną prośbę lub po osiągnięciu wieku określonego w ustawie (70 lat). W przypadkach określonych ustawą może zostać zawieszony lub odwołany przez wyznaczony sąd. Formalnie odwoływany jest przez Ministra Sprawiedliwości.

Najwyższym organem prokuratury jest Rada Prokuratorów Generalnych, funkcjonująca na mocy ustawy o organizacji sądownictwa (*de Wet op de rechterlijke organisatie*). Rada składa się z 3 – 5 członków. Jeden z nich jest przewodniczącym Rady. Rada wydaje wszystkim prokuratorom w kraju dyrektywy ogólne i szczegółowe dotyczące celów i środków wykonawczych. Rada Prokuratorów Generalnych odpowiada za ochronę świadków.

Holenderski minister sprawiedliwości ponosi polityczną odpowiedzialność za działania prokuratury, chociaż formalnie ona mu nie podlega.

Źródła:

1. *Konstytucja Holandii*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2003,
2. <http://www.rechtspraak.nl/Information+in+English/Judicial+system/Supreme+Court.htm> ,
3. <https://e-justice.europa.eu/> .

Litwa

Prokurator Generalny na Litwie (Generalinis Prokuroras) jest umocowany w Konstytucji na mocy przepisów artykułu 118 , zawartego w Rozdziale IX Konstytucji „Sąd”. Zgodnie z Konstytucją, Prokuratora Generalnego powołuje i odwołuje, za zgodą Sejmu, Prezydent Republiki. Zgodnie z ustawą o służbie Prokuratora w Republice Litwy (Žin., 1994, nr 81–1514) kadencja jego trwa 7 lat.

Źródła:

1. *Konstytucja Litwy*, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2006,
2. <https://e-justice.europa.eu/>

Łotwa

Prokurator Generalny Łotwy nie jest organem konstytucyjnym. Podstawą prawną działania prokuratury jest ustawa o prokuraturze (Prokuratūras likumu).

Prokurator Generalny wybierany jest przez parlament. Jest przełożonym wszystkich prokuratorów w kraju. W ramach przyznaných mu środków finansowych może powoływać do

życia jednostki, które uzna za potrzebne – w ten sposób powstał Urząd ds. Zwalczenia Prania Zysków Pochodzących z Przepływów (Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas novēršanas dienests). Prokurator Generalny ma prawo do udziału w sesji parlamentu i – za jego zgodą – do wyrażania swoich poglądów w kwestiach, które bezpośrednio dotyczą prokuratury. Ma też prawo do udziału w posiedzeniach Rady Ministrów i zabierania tam głosu.

Prokurator Generalny jest zobowiązany do zgłoszenia Radzie Ministrów poważnych naruszeń prawa o znaczeniu państwowym.

Raz w roku Prokurator Generalny sporządza raport ze swej działalności za miniony rok, zawierający również uwagi dotyczące roku następnego. Raport ten jest publikowany w łotewskim Dzienniku Urzędowym.

Źródła:

1. <http://www.lrp.gov.lv/?sadala=1>
2. <https://e-justice.europa.eu/>
3. <http://prawoity.pl/>

Niemcy

Prokurator Generalny nie jest organem konstytucyjnym.

Ochrona prawa w Niemczech jest domeną krajów związkowych. Jedynym urzędem prokuratorskim na poziomie federalnym jest Prokurator Generalny przy Trybunale Federalnym (*der Generalbundesanwalt beim Bundesgerichtshof*). Reprezentuje on prokuraturę w sprawach o poważne przestępstwa przeciwko państwu. Do najważniejszych zadań Prokuratora Generalnego należy ściganie w pierwszej instancji czynów karalnych dotyczących bezpieczeństwa państwa zarówno wewnętrznego (terroryzm), jak i zewnętrznego (szpiegostwo, zdrada kraju, rozprzestrzenianie broni nuklearnej). Jest on również uczestnikiem postępowań rewizyjnych w izbach karnych federalnego Trybunału Sprawiedliwości. Odpowiada również za ściganie przestępstw wynikających z umów międzynarodowych. Prokurator Generalny jest, w zakresie kompetencji określonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości, „advokatem” federacji przed wszystkimi najwyższymi sądami i trybunałami federacji (wymienionymi w art. 95 UZ).

Zgodnie z art. 149 ustawy o ustroju sądów (*Gerichtsverfassungsgesetz*), Prokurator Generalny i prokuratorzy federalni są mianowani przez prezydenta Niemiec na wniosek federalnego ministra sprawiedliwości, wymagający akceptacji Rady Federalnej (Bundesratu).

Niemiecki Prokurator Generalny podlega nadzorowi federalnego ministra sprawiedliwości (art. 147 ust. 1 ustawy o ustroju sądów). Minister sprawiedliwości ponosi polityczną odpowiedzialność za działania Prokuratora Generalnego. Federalny Prokurator Generalny nie jest częścią władzy sądowniczej, organizacyjnie należy do władzy wykonawczej.

W biurze Prokuratora Generalnego pracuje ok. 200 osób, z czego 70 to prawnicy. Część pozostałych stanowią współpracownicy naukowcy. Do grupy tej należą byli sędziowie i prokuratorzy, oddelegowani przez landy niemieckie na trzyletni okres do współpracy z federalnym prokuratorem generalnym.

Źródła:

1. <http://bundesrecht.juris.de/gvg/BJNR005130950.html>,
2. <http://www.generalbundesanwalt.de/de/index.php>,
3. <https://e-justice.europa.eu/>.

Szwecja

Zgodnie z przepisem artykułu 6, zawartym w Akcie o formie rządu (Konstytucja), Rozdział 11 – Wymiar sprawiedliwości i Administracja: „rządowi podlegają Kanclerz Sprawiedliwości (*Justitiekanslern*), Prokurator Królestwa (Prokurator Generalny), urzędy centralne

i urzędy okręgowe (...). Każdy organ administracji państwowej podlega Rządowi, o ile organ ten z mocy Aktu o formie rządu bądź innej ustawy nie został podporządkowany Riksdagowi”.

Prokurator Generalny (*Riksåklagaren*) w Szwecji jest najwyższym rangą prokuratorem i jedynym prokuratorem publicznym Sądu Najwyższego.

Prokurator Generalny jest powoływany przez rząd.

Prokuratura w Szwecji funkcjonuje na zasadzie centralizmu i hierarchicznego podporządkowania. Na czele prokuratury (*Åklagarmyndigheten*) stoi Prokurator Generalny (sv. *Riksåklagaren*), który kieruje Prokuraturą Generalną (*Riksåklagarmyndigheten*). Prokuraturze Generalnej podlega 41 miejscowych prokuratur (35 zwykłych prokuratur, 3 międzynarodowe i 3 krajowe) a także 4 centra rozwojowe. Prokuratorowi Generalnemu podlega także Biuro ds. Przestępstw Gospodarczych (*Ekobrottsmyndigheten*, ang. *Economic Crimes Bureau*), które ma jednak oddzielny budżet, odmienne regulacje i w znacznej części jest niezależne (stan na dzień 6 maja 2007 r.).

Szwedzki Urząd Prokuratora zatrudnia wszystkich prokuratorów w Szwecji, z wyjątkiem około 80 prokuratorów, którzy są zatrudnieni w szwedzkim Biurze ds. Przestępstw Gospodarczych. Prokurator Generalny jest jednocześnie najwyższym rangą prokuratorem wśród prokuratorów zatrudnionych w Szwedzkim Narodowym Biurze ds. Przestępstw Gospodarczych.

Szwedzka Prokuratura jest organizacją niezależną. Nie zależy ani od sądów ani policji. Prokuratura nie podlega Ministerstwu Sprawiedliwości ani żadnemu innemu ministerstwu.

W porównaniu z wieloma innymi krajami, szwedzki prokurator ma bardzo silną władzę. Prokurator prowadzi śledztwa i wnosi sprawy do sądu. Ma trzy główne zadania: prowadzi i kieruje wstępnym dochodzeniem w sprawach przestępstw kryminalnych, podejmuje decyzje w sprawach ścigania, staje w sądzie – wszczyna kroki w sprawach karnych.

Źródło:

1. <https://e-justice.europa.eu/>.

Włochy

Konstytucja Republiki Włoskiej przyznaje prokuraturze takie gwarancje, jakie prawo zapewnia sądownictwu oraz zapewnia prokuraturze niezawisłość, jaka przysługuje sędziom. W Konstytucji Włoch istnieją tylko 2 wzmianki o urzędzie prokuratury. Art. 107, zamieszczony w rozdziale IV „Sądownictwo”, potwierdza, że prokuratura korzysta z gwarancji określonych wobec niej przepisami prawa o organizacji wymiaru sprawiedliwości. W artykule 112, zawartym w rozdziale V „Normy dotyczące wymiaru sprawiedliwości”, zawarty jest nakaz wszczynania postępowania karnego przez prokuraturę. Prokuratura we Włoszech nie ma struktury hierarchicznej i jest ściśle powiązana z organizacją sądowniczą: urzędy prokuratorskie funkcjonują przy każdym sądzie karnym. Prokuratorzy są mianowani przez Wyższą Radę Magistratury i jej podlegają. Jednak przywilej niezawisłości przysługuje jedynie szefom poszczególnych prokuratur i prokuraturze jako organowi państwowemu. Prokuratura jest formalnie niezależna od władzy wykonawczej, chociaż minister sprawiedliwości sprawuje nad nią nadzór i może stosować środki dyscyplinarne. Najwyższym przedstawicielem prokuratury jest Pierwszy Prokurator przy Sądzie Kasacyjnym, prokuratorzy są także członkami Najwyższej Rady Sądownictwa.

Źródła:

1. <https://e-justice.europa.eu/>,

2. *Konstytucja Włoch, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2004.*

KRAJOWA RADA RADIOFONII I TELEWIZJI

Czechy

Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (*Rada pro rozhlasové a televizní vysílání*) nie jest organem konstytucyjnym, a istnieje w Republice Czeskiej od 2001 roku, działając na podstawie ustawy nr 231/2001 *o provozování rozhlasového a televizního vysílání* oraz ustawy nr 132/2010 *o audiovizuálních mediálních službách na vyžádání*. Rada ta jest następczynią *Federální rada pro rozhlasové a televizní vysílání*, utworzonej w 1991 roku na podstawie ustawy federacyjnej nr 468/1991 *o provozování rozhlasového a televizního vysílání* i działającej od 22. listopada 1991 roku oraz jej następczyni, *Rada České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání*, powołanej na mocy ustawy nr 103/1992 *o Radě České republiky pro rozhlasové a televizní vysílání*, działającej od 5 marca 1992.

Źródło:

1. <http://www.rrtv.cz/en/>

Finlandia

Fiński Urząd Regulacji Łączności (*Viestintävirasto*), FICORA, nie jest organem konstytucyjnym, podlega Ministerstwu Transportu i Komunikacji, wspierając (promując) dostęp do różnych elektronicznych usług medialnych. Działa na podstawie ustaw: o funkcjonowaniu radia i telewizji (744/1998), o rynku łączności (393/2003) i ustawy o wolności wypowiedzi w mediach (*Act on the Exercise of Freedom of Expression In Mass Media*).

FICORA przyjmuje opłaty licencyjne i telewizyjne, wydaje krótkoterminowe licencje dla telewizji i radia, monitoruje treści programów telewizyjnych i radiowych oraz reklamy. Kontroluje również poziom i jakość ogólnych usług pocztowych. Zarządza centralnie częstotliwościami radiowymi. Ta istotna odpowiedzialność krajowa i międzynarodowa zapewnia skuteczne i wolne od zakłóceń wykorzystywanie częstotliwości. Ponadto FICORA kontroluje sytuację w sieciach komunikacyjnych i czuwa nad bezpieczeństwem informacji. Informuje ministerstwo i opinię publiczną o wykroczeniach.

Polityka medialna w Finlandii jest prowadzona zgodnie z zasadą wolności słowa, a ustawodawstwo służy określeniu granic wolności słowa. Odpowiedzialność za prezentowane w mediach treści spoczywa na nich samych (samoregulacja). Samoregulacja wzmacnia niezależność mediów i sprzyja wolności słowa oraz wolności publikacji. Samoregulacja polega również na dobrowolnej współpracy w sektorze przedsiębiorstw, mającej na celu zapobieganie szkodliwym i niezgodnym z prawem działaniom. Władze interwenują wyłącznie w sprawach karnych.

Ustawa o wolności wypowiedzi w mediach, która weszła w życie na początku 2004 r., znajduje zastosowanie do produkcji programowych i publikacji. Przepisy ustawy dotyczą również komunikacji za pośrednictwem internetu. Nowy akt prawny uchylił poprzedni: o wolności prasy i o odpowiedzialności nadawcy radiowego. Chociaż nowa ustawa określa szereg wymagań specjalnych, mających na celu uregulowanie produkcji programowej i publikacji, strony domowe osób prywatnych podlegają wyłącznie przepisom zapewniającym egzekwowanie ich odpowiedzialności za przestępstwo lub uszkodzenia spowodowane przez osoby prywatne. FICORA dąży także do zapewnienia interoperacyjności sieci i usług łączności.

Ficora kontynuuje działalność Centrum Administracji Telekomunikacji, które powstało w 1988 roku.

Źródło:

1. <http://www.ficora.fi/en>

Francja

Rada Najwyższa ds. Audiowizualnych (*Le Conseil supérieur de l'audiovisuel – CSA*) jest niezależnym organem administracyjnym, który powstał na mocy ustawy z dnia 17 stycznia 1989 r. CSA gwarantuje swobody komunikacji audiowizualnej na warunkach określonych w ustawie z dnia 30 września 1986 roku. Nie jest organem konstytucyjnym.

CSA zarządza i przydziela częstotliwości dla radia i telewizji, wydaje licencje wraz z umową na emisję programów telewizyjnych i radiowych drogą naziemną. Zawiera umowy lub przyjmuje deklaracje świadczenia usług audiowizualnych drogą kablową, satelitarną, przez internet lub ADSL, itp.

Zapewnia przestrzeganie przez wszystkie podmioty gospodarcze przepisów ustawowych i wykonawczych i może je ukarać za naruszenia.

Organ ten zatwierdza kandydatów na prezesów telewizji i radia publicznego, czuwa nad respektowaniem pluralizmu politycznego i związkowego na antenie, organizuje oficjalne kampanie radiowe i telewizyjne w związku z niektórymi wyborami (prezydenckimi, parlamentarnymi, itp.), czuwa nad ochroną młodych widzów i słuchaczy, popiera politykę dostępności programów dla osób niepełnosprawnych i dba o odzwierciedlenie różnorodności społeczeństwa francuskiego w programach radiowych i telewizyjnych.

CSA przedstawia opinię rządowi na temat projektów ustaw i rozporządzeń (dekretów), dotyczących sektora audiowizualnego i jest właściwa do badania wszelkich problemów związanych z odbiorem programów przez widzów i słuchaczy.

CSA nie jest organem cenzury – nigdy nie interweniuje w programy stacji telewizyjnych i radiowych przed ich emisją. CSA nie przeprowadza żadnych sondaży ani badania opinii publicznej. Cytowane w prasie, radiu i telewizji sondaże CSA dotyczą sondaży przeprowadzonych przez Instytut o podobnym skrócie – (Conseils–Sondages–Analyses – CSA). Reklamy prezentowane w kinach nie podlegają jurysdykcji CSA. CSA nie ma wpływu oraz nie ponosi odpowiedzialności za wysokość opłat, wnoszonych co roku przez właścicieli odbiorników telewizyjnych. Osoby pragnące uzyskać zwolnienie z opłat lub informacje na temat kary za opóźnione wpłaty, zwracają się do urzędu skarbowego. CSA nie odpowiada za przyznanie filmom statusu: zabroniony dla nieletnich.

Źródło:

1. <http://www.csa.fr/>.

Hiszpania

Hiszpańska Rada Radiofonii i Telewizji (*La Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones*), regulująca niezależność mediów publicznych komunikacji elektronicznej i usług audiowizualnych, została powołana Dekretem królewskim nr 6/1996 z 7 czerwca 1996 o liberalizacji Telekomunikacji. Dekret ten był wykonaniem ustawy nr 12/1997 z 24 kwietnia 1997 o liberalizacji Telekomunikacji. Obecnie podstawą prawną działalności Rady jest ustawa nr 32/2003 z 3 listopada 2003 o *General de Telecomunicaciones*.

Źródło:

1. <http://www.consejoaudiovisualdeandalucia.es/>

Holandia

Holenderski Urząd ds. Mediów (*Commissariaat voor de Media*) rozpoczął działalność 1 stycznia 1988 r., wraz z wejściem w życie ustawy o mediach (*Mediawet*). Nadzoruje on przestrzeganie przepisów zawartych w tej ustawie i w dekreście o mediach (*Mediabesluit*).

Urząd liczy 3 członków powoływanych dekretem królewskim na 5–letnią kadencję, z możliwością jednokrotnego ponownego wyboru. Propozycje obsadzenia stanowisk w Urzędzie

przedstawia sekretarz stanu ds. mediów. Istnieje możliwość odwołania członka Urzędu w ściśle określonych przypadkach. Obsługę Urzędu zapewnia 51-osobowe biuro.

Urząd jest ciałem niezależnym. Do jego kompetencji należy wydawanie licencji na nadawanie, współpraca z radami programowymi, kontrola przestrzegania przepisów dotyczących nadawania programów, nadzór w sprawach reklam i sponsoringu. Monitoruje programy telewizyjne i radiowe. W razie wykrycia naruszenia przepisów realizuje określone procedury: ma prawo nakładać na nadawców kary finansowe, zawiesić licencję, skrócić okres jej obowiązywania lub wycofać licencję. Nadzoruje finanse nadawców publicznych, w tym środki pochodzące z ich działalności komercyjnej. Rozpatruje skargi obywateli.

Urząd wydaje wytyczne w sprawie interpretacji i stosowania w praktyce przepisów medialnych. Dbą, aby programy nadawane przez nadawców prywatnych i operatorów sieci kablowych służyły dobru publicznemu. Urząd jest finansowany z budżetu państwa i z opłat od przedsiębiorstw.

Źródło:

1. <http://www.cvdm.nl/content.jsp?objectid=7264>

Litwa

Litewska Komisja ds. Radia i Telewizji (*Lietuvos radijo ir televizijos komisja*) jest niezależną instytucją, uprawnioną do regulacji i nadzoru nad działalnością nadawców radiowych i telewizyjnych. Komisja za swą działalność odpowiada wyłącznie przed Sejmem Republiki Litewskiej. Jest ona ekspertem Sejmu i Rządu Republiki Litewskiej w dziedzinie radiofonii i telewizji. Składa się z 13 osób, nominowanych na swoje stanowiska przez różne podmioty. Jedną osobę nominuje prezydent, trzy osoby Sejm, jedną Konferencja Episkopatu Litwy oraz 8 osób mianują związki twórcze i artystyczne. Powołanie Komisji nastąpiło na podstawie ustawy o publicznej informacji z 2 lipca 1996 roku nr I – 1418. Status Komisji określiły artykuły 47 i 48 wymienionej ustawy. Szczegółowe zasady działania Komisji przedstawione zostały w ustawie nr IX–2135 o komunikacji elektronicznej z dnia 15 kwietnia 2004 roku.

Źródło:

1. <http://www.rtk.lt/>

Łotwa

Podstawowym aktem prawnym regulującym kwestie związane z rynkiem mediów elektronicznych jest na Łotwie ustawa o mediach elektronicznych (*Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums*). Krajowa Rada ds. Mediów Elektronicznych (*Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome*), która nie jest organem konstytucyjnym, liczy 9 członków wybieranych przez Parlament (Saeima) na 4-letnią kadencję, z możliwością reelekcji. Kandydatury zgłaszane są przez partie polityczne. Odwołanie z funkcji członka Krajowej Rady ds. Mediów Elektronicznych jest możliwe wyłącznie w ściśle określonych sytuacjach. Obsługę Rady zapewnia 15-osobowe biuro.

Rada wydaje licencje nadawcom radiowym, telewizyjnym i operatorom sieci kablowych. Do jej obowiązków należy również prowadzenie rejestru nadawców. Nadzoruje także funkcjonowanie nadawców publicznych i prywatnych oraz rozpatruje skargi związane z ich działalnością. Rada określa zasady obliczania ilości reklam w programie i ocenia poziom agresji w programach. Ma prawo nakładać na nadawców kary – może to być upomnienie, kara pieniężna lub zawieszenie licencji. Do kompetencji Rady należy także powoływanie dyrektorów publicznych stacji radiowych i telewizyjnych. Monitoruje również treści audycji oraz finansowe aspekty działalności nadawców publicznych. Rada co 3 lata przedstawia założenia krajowej

polityki wobec mediów publicznych. Działalność Rady jest finansowana z budżetu państwa oraz z opłat związanych z udziałem nadawców w przetargach na licencje na nadawanie.

Źródło:

1. <http://www.epra.org/>

Niemcy

W Niemczech nadzór nad radiem i telewizją sprawują kraje związkowe (landy). Funkcjonują w nich, na podstawie ustaw o mediach (*Landesmediengesetz*), landowe urzędy ds. mediów (*Landesmedienanstalt*, w skrócie LMA).

Zadaniem LMA jest przydział licencji na nadawanie programów oraz monitorowanie stacji radiowych i telewizyjnych pod kątem różnorodności programowej, pluralizmu opinii, zgodności z przepisami dotyczącymi ochrony małoletnich oraz udziału reklam w programie.

Na poziomie federalnym działa Stowarzyszenie LMA w Republice Federalnej Niemiec (*Arbeitsgemeinschaft der Landesmedienanstalten in der Bundesrepublik Deutschland*, w skrócie ALM). Jest to forum współpracy instytucji landowych w sprawach ogólnych i dotyczących całych Niemiec. Niektóre z tych spraw trafiają pod obrady Konferencji Dyrektorów LMA (*Direktorenkonferenz der Landesmedienanstalten*).

Na poziomie federalnym działają też dwie komisje składające się z członków LMA: Komisja ds. Koncentracji w Mediach (*Kommission zur Ermittlung der Konzentration im Medienbereich*) oraz Komisja ds. Ochrony Młodocianych przed Szkodliwymi Treściami w Mediach (*Kommission für Jugendmedienschutz*). LMA są finansowane z opłat abonamentowych. W skład LMA wchodzi albo mianowani przez parlament kraju związkowego eksperci do spraw mediów, albo osoby wskazane przez wymienione w landowej ustawie o mediach organizacje lub instytucje. W urzędach pracuje, w zależności od landu, od 9 osób (ekspertów) do 40 osób (wskazanych przez organizacje). Długość kadencji, możliwość ponownego wyboru do LMA i inne szczegóły różnią się w poszczególnych krajach związkowych. Pod określonymi warunkami jest możliwe cofnięcie mandatu.

Prawo w Niemczech wyraźnie rozróżnia przydział częstotliwości dla transmisji od licencji na nadawanie programów. Przydział częstotliwości jest w kompetencjach Federalnej Agencji ds. Sieci (*Bundesnetzagentur*). Wydawanie licencji na nadawanie programów leży w gestii landowych urzędów ds. mediów (LMA).

Urzędy ds. mediów opracowują wytyczne dotyczące reklamy w mediach, ochrony małoletnich, bezpłatnego dostępu do usług cyfrowych i innych zagadnień związanych z mediami.

Źródło:

1. <http://www.epra.org/>

Szwecja

W Szwecji powstał nowy Urząd ds. Radiofonii i Telewizji na mocy ustawy o radiu i telewizji, która weszła w życie 1 sierpnia 2010 r. Nowy Urząd, *Myndigheten för radio och tv* (*The Swedish Broadcasting Authority*), zastąpił Biuro ds. Radia i Telewizji (*Radio-och TV-verket*) oraz szwedzką Komisję ds. Radia i Telewizji (*Granskningsnämnden för radio och TV*). Połączenie tych dwóch instytucji miało na celu ustanowienie prostszej i efektywniejszej struktury nadzoru. Nowy Urząd ds. Radiofonii i Telewizji jest urzędem państwowym, finansowanym z budżetu państwa.

Do głównych zadań Urzędu należą decyzje o przyznawaniu licencji i rejestracji dostawców usług audiowizualnych oraz kontrola stosowania przepisów dotyczących telewizji, usługi „wideo na żądanie”, teletekstów i nadawania programów radiowych. Nowa ustawa o radiu i telewizji wdraża dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady o audiowizualnych usługach me-

dialnych, która w sposób kompleksowy reguluje wspólnotowy rynek audiowizualnych usług medialnych.

Do głównych zmian w przepisach należą regulacje w sprawie audiowizualnych usług medialnych „na żądanie”, nowe, uproszczone i bardziej liberalne zasady reklamy, między innymi dotyczące tzw. lokowania produktu (*product placement*), wymagania dotyczące dostępu do usług dla osób niepełnosprawnych, jak również nowe zasady obowiązujące radio komercyjne i lokalne.

Szwedzki Urząd ds. Radia i Telewizji funkcjonuje na podstawie ustaw: o wolności wypowiedzi, o Radiu i Telewizji (696/2010) oraz o standardach (normach) w Radiu i Telewizji (31/1998), a także rozporządzenia wraz z instrukcją dla szwedzkiego Urzędu ds. Radia i Telewizji (SFS 1062/2001).

Rząd przyznaje licencje nadawcom na świadczenie usług publicznych (Radio i TV). Wyłącznie nadawcy telewizji kablowej i satelitarnej nie muszą posiadać licencji, wystarczającą jest rejestracja w Urzędzie.

Źródło:

1. <http://www.radioochtv.se>

Włochy

Organem decyzyjnym w sprawach telewizji i radiofonii jest we Włoszech Urząd ds. Łączności (*Autorità per le Garanzie nelle comunicazioni*), który działa na podstawie ustawy nr 249 z 31 lipca 1997 roku. Zadaniem Urzędu jest kontrola całego rynku środków masowej komunikacji w celu zapewnienia przestrzegania zasad zawartych w artykule 21 Konstytucji, który gwarantuje wszystkim prawo swobodnego wyrażania myśli za pośrednictwem słowa, pisma i wszelkich innych środków rozpowszechniania.

Źródło:

1. <http://www.agcom.it/>

ORGANY OCHRONY PRAWNEJ W WYBRANYCH KRAJACH UNII EUROPEJSKIEJ

KRAJ	NAZWA WŁASNA ORGANÓW I ICH UMOCOWANIE PRAWNE					UMOCOWANIE
	Rzecznik Praw Obywatelskich	UMOCOWANIE	Prokurator Generalny	UMOCOWANIE	Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	
CZECHY	Věřejný ochránce práv Ombudsman	<u>Ustawa nr 349/1999 Sb., o Věřejném ochránce práv</u>	Státní zástupce the Supreme State Prosecutor	<u>Konstytucja i Ustawa</u> - zmiana o Urzędzie Publicznego Prokuratora w art. 80 Konstytucji, z odesłaniem do ustawy. Ustawa nr 283/1993	Rada pro rozhlasové a televizní vysílání Council for Radio and TV Broadcasting	<u>Ustawa</u> Broadcasting Act 2001, Advertising Act 1995
FINLANDIA	Eduskunnan oikeusasiamies Parliamentary Ombudsman Justitiekanslersämbetet Chancellor of Justice of Government	<u>Konstytucja</u> Rozdział 4 – Funkcjonowanie parlamentu, § 38 – Parlamentarny Ombudsman Rozdział 10 – Przeszczególnienie praworządności. (§§ 108, 109, 110, 111 i 112) <u>Ustawy:</u> Parliamentary Ombudsman Act nr 197/202 Chancellor of Justice of Government Act	Sivaheadjitt Prosecutor-General	<u>Konstytucja</u> Rozdział 9 – Wymiar sprawiedliwości. § 104 – Prokuratorzy	Viestintävirasto Finnish Communications Regulatory Authority (FICORA)	<u>Ustawy:</u> - o funkcjonowaniu radia i telewizji (744/1998) - o rynku łączności (393/2003) Podlega Ministerstwu Transportu i Komunikacji. Ustawa o opłatach wnoszonych na rzecz państwa nr 150/1992 Dekret o opłatach wnoszonych na rzecz państwa nr 211/1992 Konstytucja Finlandii 731/1999 (art. 10) t. 3)

								Kodeks karny Finlandii 39/1889 (szczególnie artykuły 17 (13), 24, 34 (9a) i 38) Ustawa o Policji nr 493/1995 (ar
FRANCJA	Médiateur de la République Ombudsman	<u>Ustawa:</u> Urząd utworzony na mocy ustawy z 3 stycznia 1973 r.	Procureur général (procureurs généraux)	<u>Dekret Rady</u> <u>Ministrów</u> Ustawa o nominacji cywilnych i wojskowych urzędników państwowych	Conseil Supérieur de l'Audiovisuel (CSA)	<u>Ustawa</u> Ustawa nr 86-1067 z 30 września 1986 r., znowelizowana – nowelizacja odnosi się do wolności komunikacji		
HISPANIA	Defensor del Pueblo Ombudsman	<u>Konstytucja</u> Artykuł 54 Konstytucji, Ley Orgánica 3/1981, de 6 de abril	El Fiscal General del Estado Organ konstytucyjny z własną osobowością prawną Attorney General	<u>Konstytucja</u> Artykuł 124 Konstytucji Hiszpańskiej z 1978 r.	Comisión del Mercado de las Telecomunicaciones (CMT) Telecommunications Market Commission	<u>Ustawa</u> nr 32/2003 z 3 listopada 2003 r., General de Telecomunicaciones		
HOLANDIA	De nationale Ombudsman The National Ombudsman	<u>Konstytucja</u> Rozdział 4: Rada Stanu, Powstanie Izba Rozrachunkowa, Ombudsman i stałe kolegia doradcze, artykuł 78a Ustawa o krajowym ombudsmanie Wet nationale Ombudsman	De procureur- generaal bij de Hoge Raad	<u>Konstytucja</u> - wzmianka o Prokuratorze Generalnym (art. 117)	Commissariaat voor de Media Dutch Media Authority	<u>Ustawa</u> o mediach (rozdział 2) Mediawet		

LITWA	Seimo kontrolierius The Seimas Ombudsmen	Konstytucja Artykuł 73, Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Pod- stawowych Wolności, Ustawa z 3 grudnia 1998 r. Nr VIII-950 o sejmowych kontro- lerach	Generalinis Prokuroras The Prosecutor General	Konstytucja Artykuł 118 Konstytucji, Ustawa o służbie Prokuratora w Republice Litwy (Žin., 1994, No. 81- 1514	Lietuvos radijo ir televizijos komisija The Radio and Television Commission of Lithuania	Ustawa Republic of Lithuania Law on Provision of Information to the Pub- lic of 2 July 1996 No. I - 1418
LOTWA	Latvijas Republikas Tiesībsargs The Ombudsman of the Republic of Latvia	Ustawa o Ombudsmanie uchwalona 6 kwietnia 2006 r., weszła w życie 1 stycznia 2007 r. Tiesībsarga likums	Ģenerālprokurors The Prosecutor General	Ustawa o prokuraturze Prokuratūras likums Nie ma wzmianki o Prokuratorze Generalnym w Konstytucji	Nacionālā Elektronisko Plašsaziņas Līdzekļu Padome National Broadcasting Council	Ustawa o mediach elektronicznych Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums
NIEMCY	Nie ma Rzecznika Praw Obywatelskich (Ombudsmana). Jego rolę pełni Komisja Petycji Bundestagu. Petitionsausschuss	Ustawa Zasadnicza (Konstytucja) Art. 17 i 45c Ustawa o kompetencjach Komisji Petycji Bundestagu Gesetz über die Befugnisse des Petitionsaus-schusses des Deutschen Bundestages	der General- bundesanwalt beim Bundesgerichtshof General Prosecutor at the Federal High Court	W Ustawie Zasadniczej nie ma wzmianki o Prokuratorze Generalnym Ustawa o ustroju sądów Gerichtsverfassungs- gesetz)	Nie ma centralnej instytucji nadzoru nad mediami – jest 14 landowych urzędów ds. mediów (Landesmedienanstalt)	Ustawy dotyczące mediów uchwalone i obowiązujące w poszczególnych krajach związkowych (Landesmediengesetz)

SZWECJA	Justiceombudsman¹ (Ombudsman of Justice) Riksdagens ombudsmän Ombudsman	Konstytucja, Rozdział 12 – System kontroli, § 6 – o wyborze Ombudsmána The Riksdag Act² (Ustawa o Riksdagu), Art. 11, The parliamentary Ombudsman W rozdziale 8 – Niektóre organy i urzędnicy, art. 11. – Rzecznik Parlamentarny (pomiędzy konstytucją a prawami podstawowymi)	Åklagare Riksåklagaren- Prosecutor General Attorney General Prosecutor	Konstytucja – Akt o formie rządu² Chapter 11. Administration of justice and general administration Rozdział 11. Wymiar sprawiedliwości i Administracja	Myndigheten för radio och tv The Swedish Broadcasting Authority	Ustawa o wolności wypowiedzi, ustawa o Radu i Telewizji, nr 696/2010, ustawa o standardach w TV i Radu nr 31/1998, <u>Rozporządzenie</u> z instrukcją dla szwedzkiego organu radiofonii i telewizji (SFS 1062/2010)
WŁOCHY	Nie ma urzędu krajowego rzecznika praw obywatelskich. Regionalny Rzecznik dla regionu Wenecji Euganejskiej (region Veneto) koordynuje działalność regionalnych rzeczników we Włoszech		Procuratore della Repubblica	Konstytucja Zasady niezależności i autonomii urzędu prokuratora są zapisane w konstytucji, art. 107 i 112	Autorità per le Garanzie nelle comunicazioni Italian Communications Authority	Ustawa nr 249 z 31 lipca 1997 r.

¹ Termin *Justiceombudsmannen* odnosi się do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich (Office of the Parliamentary Ombudsman) i do indywidualnego Rzecznika (Ombudsman), poza tym istnieje jeszcze funkcja Kanclerza Sprawiedliwości – *Justitietskanslern*.

² Konstytucja Szwecji nie jest jednolitym aktem prawnym. W jej skład wchodzi oddzielne dokumenty: „Akt o sukcesji tronu” z 1810 r., „Ustawa o wolności prasy” z 1949 r. (oparta na *Tryckfrihetsförordningen (Wolność prasy)* z 1766 r.), „Akt o formie rządów” z 1974 r., „Podstawowe Prawo Swobody Wyrazu” z 1991 r. Poza tymi fundamentalnymi aktami istnieje jeszcze „Akt o Riksdagu”, który ma niższą rangę, niż wymienione powyżej.

Spis treści

1. Rzecznik Praw Obywatelskich	4
2. Prokurator Generalny	10
3. Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji	15
4. Tabela	20

